

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Qvæstio I. De cognitione existentiae Diuinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

2 Disputatio I. De Deo, Quæst. I. Sectio I.

Partitio
totius tra-
ctatus.

Ego in priore isto pulcherrimoque tractatu considerationem illam de Deo secundum se, tradere aggrediens, sex in illo primo Ente explico. Primum sit cognoscibilitas abstractiua essentiae ac perfectionis diuinæ, seu quid eximium & excelsum cogitare viator debeat cum menti obicitur *Deum*. Secundum cognoscibilitas intuitiua Dei, seu quomodo Deum cognoscant comprehensores. Tertium perfectio intellectus diuini, seu multiplex eius scientia. Quartum perfectio diuinæ voluntatis. Quintum perfectio prouidentiae præsertim supernaturalis quæ dicitur Prædestinatio, & Reprobatio. Sextum Trinitas personarum. *Hoc est* (vt ait Cyrillus) *mysterium diuinitatis in fastigijs*. Sed ad hæc tanta tam obscura cognoscenda, quis idoneus, nisi cui per filium suum aperiet amanter se ipsum Deus, qui tenet vultum solij sui, & expandit super illud nebulam suam. Effundet igitur postulantibus lucem suam, lumen de lumine, quia vt sapienter monet (Augustinus l. 1. de Trinit. c. 3.) *nec periculosius alibi erratur, nec laboriosius aliquid queritur, nec fructuosius aliquid inuenitur.*

DISPUTATIO PRIMA.

De cognoscibilitate abstractiua essentiae ac perfectionis diuinæ, a. q. 2. ad 12.

Cognitio
Viatorum
de Deo
qualis sit.

NGREDIMUR ergo primum beatam illam caliginem intra quam admitti Dionysius optabat c. 1. de Diuinis nominibus, plenam radiorum supra modum clarorum, lumine omni præstantiorem, in qua viator adhuc Moyses Deum videt, esque vt ait Nyssenus lib. de vita Moysi, *abstractiua cognitio quam in via de Deo habemus*, & potest ad quatuor capita reuocari. Primo quomodo cognoscamus de Deo an sit. Secundo quomodo cognoscamus quid sit. Tertio quomodo cognoscamus qualis & quantus sit. Quarto de modis & medijs huius cognitionis, quibus inspectis, difficile, opinor, non erit conicere quomodo cogitari debeat à nobis, *unitas illa effatrix vniuersæ unitatis, substantia supra substantiam vacans ratione, intelligentiâ, nomine*, vt loquitur Dionysius cap. 1. de Diuinis nominibus.

QVÆSTIO PRIMA.

De cognitione existentie Diuinæ. q. 2.

Non est
inutile
probare
Dei exi-
stentiam.

TAmeti rectè dixit Nazianzenus orat. 2. de Theologia, *hanc esse omnibus innatam, & primam in nobis legem, cum omnibus hominibus ab initio colligatam, vt sciamus, & persuasum habeamus esse Deum*, & Tertullianus lib. 1. contra Marcionem meritò, hanc vocet, *anima à primordio dorem*. Sapienter tamen monet Damascenus l. 1. fidei cap. 3. *plures esse homines in quos tantum prauitas preualuit, vt eos in omnium irrationabilissimum, & pessimum malum detruderet, dicerentque non esse Deum*. Propterea conuincendus hic error est, errorum omnium & vitiorum fomes, ostendendo Deum esse adeo clarè, vt hoc negare si maximè velit atheus nullus possit, quod sine dubio assequar si docuero. Primò illud euidenter esse cognoscibile. Secundò illud euidenter demonstrari.

SECTIO I.

An & quomodo euidenter sit cognoscibile Deum esse. art. 1. & 2.

Propo-
siti-
o per se
nota quid
sit.

OMne quod certò, & euidenter cognoscitur ab intellectu, vel cognoscitur ex sola penetratione terminorum sine vllò discursu, & dicitur propositio per se nota: vel cognoscitur per discursum, in

quo vnum ex alio colligitur & dicitur demonstrabile, vel à priori per causam, vel à posteriori per effectum. Difficultas ergo est quomodo hæc obiectiua propositio, (*Deus existit*) cognosci possit à viatoribus, & primò quidem vniuersum, vtrum lumine naturali euidenter sit Deum esse, secundò vtrum hoc sit per se notum, tertio an sit demonstrabile.

§. I.

Vtrum lumine aliquo naturali euidenter sit Deum esse.

EUidenter cognoscere dicitur intellectus illud, cui per imperium voluntatis dissentiri non potest, euidentia enim est manifestatio veritatis cui non potest intellectus negare assensum. Querimus ergo vtrum, esse Deum non solum certum sit, & infallibile, sed adeò etiam euidenter & perspicuum, vt intellectus solo instructus naturæ lumine, perspicere possit adeò clarè vt negare non valeat Deum.

Sensus
quæstio-
nis.

Ratio dubitandi, est primo quia si euidenter est esse Deum, non potest fide obscurè credi Deum esse, quod absurdum est, quia dixit Apostolus *accedentem ad Deum oportet credere quia est*. Probatur Sequela, quia non potest simul esse in eodem intellectu, euidentia & ineuidentia de obiecto eodem materiali, etiam per diuersa media, alioqui posset aliquis videre simul, & esse cæcus sub diuerso respectu & posset aliquis habere certitudinem, & formidare simul de obiecto aliquo, cur enim haberi potest euidentia, & ineuidentia non autem certitudo & formido.

Triplex
ratio dubi-
tandi.

Secundò saltem inutile omnino erit, habere reuelationem obscuram de re, quæ lumine naturali euidenter est, imò erit prorsus impossibile, vt propter reuelationem Dei credatur existentia Dei, nam obiectum formale, saltem prius ratione cognoscitur quàm obiectum materiale, alio qui non est causa & ratio assentiendi, sed dicere Dei, seu reuelatio est obiectum formale, & existentia est obiectum materiale, ergo prius ratione cognoscitur Deum dicere quàm cognoscatur existere, hoc autem implicat; quia reuelatio supponit existentiam, & non possum cognoscere Deum esse dicentem, quin cognoscam vel prius, vel simul illum esse existentem.

Tertio quod est euidenter notum negari à nemine potest. Sed multi, omnibus sæculis, fuere athei, qui Deum negarunt esse, vt latè testantur Clemens Alexand., Eusebius, & Lactantius, quales constat, fuisse Plinium, Lucretium, Euripidem, Bionem, ergo non est euidenter Deum esse: adde quod infinitum bonum non est comparabile cum vllò malo, certum autem, est multa esse in mundo mala, quæ bonis etiam crebrius accidunt, vnde cum omnia, eundem ab initio

ratio

tio cursum teneant conueniens potius videtur, vt natura, quam Deo tribuantur vniuersa.

Naturali-
gerevidens
est Deum
esse.

Dico 1. non solum, ex supernaturali fidei lumine certum est, sed etiam naturali ratione, omnino est euident Deum esse: ita cum S. Thoma communiter omnes tum Theologi, tum Philosophi; paucissimis exceptis quos *minutos & inertes* merito vocat Lactantius l. de ira Dei, c. 9. *qui tot seculis, & ingenii assertum numen tollere aggressi sum.*

1. Probatio
ex scriptu-
ris.

1. Enim scriptura sic saepe docet Iob 33. *Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul*, eo quod (vt loquitur Hieronymus in eum locum) *notitia, quod Deus sit, inest cordibus hominum per naturam bonum.* Sapient. 13. *A magnitudine enim speciei & creaturae, cognoscibiliter* (Graece ἀναλόγως) poterat creator omnium videri de quo loco dicam infra pluribus. Rom. 1. *Quod notum est Dei manifestum est in illis, Deus enim illis manifestauit*, &c. vbi teste Ambrosio agit Apostolus de cognitione per naturam vires.

Altera
probatio
ex patri-
bus.

2. Eximia, eam in rem dicunt Patres Tertullianus c. 17. Apologet. *Omnes homines hac in re Christianos nasci.* Arnobius, l. 1. *Hanc esse scientiam naturalem, sine qua nemo nascitur, adeo vt cuilibet ingenitum sit, & affixum, ac in vtero matris impressum ac insitum, esse regem ac Dominum cunctorum, quaeunque sunt moderantem.* Minutius in Octauio eum esse sermonem quem natura docet. Augustinus tract. 106. in Ioannem eam esse vocem, in quam genus omne humanum consentiat, vt Deum mundi authorem fateatur: & fatetur impiissimus Iulianus apud Cyrillum, cognitionem Dei, rem esse qua doceri nequeat, sed per se discatur ab hominibus, omnes enim absque doctore deitatem quandam credidimus: imo ait Tertullianus c. 17. Apolog. non posse ab homine ignorari, quod Deus sit, *Hac est, inquit, summa delicti nolentium recognoscere, quem ignorare non possunt.* Vide Nazianzenum orat. 24. & 34. Cyprianum de Idolorum vanitate, Eusebium l. 2. praeparationis, c. 9.

3. Probatio
a poste-
riori.

3. A posteriori optima ratio est, quia illud lumine naturali euident est, quod sine lumine vilo supernaturali, cognouerunt omnibus saeculis, vniuersae gentes, vt optime tradit Chrysostomus in psalm. 13. paucissimi enim inueniuntur homines, tantae fuisse impietatis, aut infaniae, vt hoc negare ausi sint, aut potuerint ignorare imo praestantissimi omnes Philosophi, apud Ethnicos, solo luminis naturalis ductu inuenerunt primum illud ens optimum & pulcherrimum, *perspicue in omnibus latens*, vt loquitur Pifidas, adeo vt recte Clemens Alexandrinus in proreptico sub finem, omnino arbitretur, maximam eorum partem qui dicti sunt Athei, vt Diagoras, Protagoras, Anaxagoras, non negasse Deum, sed deorum tantum multitudinem improbasse. Denique a priori ratio est, quia ex effectibus, euidenter ratione naturali ostenditur existere causam necessariam sine qua, implicat illos esse, vt conuincam infra.

Ratio a
priori.

Deum esse
credi po-
test & sci-
ri.

Ad primam Resp. certum omnino esse quod fide supernaturali creditur Deum esse vt habetur, ex Symbolo Apostolorum, *Credo in Deum*, & ex Apostoli loco citato, *oportet credere quia est*, potest enim fieri euidenter credibilis hic articulus sicut alij, & potest etiam reuelari ab ipso Deo, ergo credi potest ab homine; neque obstat cognitio euidentis cognitioni obscurae fidei per diuersa motiua, sicut cognosci aliquid potest intuitiue, simul & abstractiue vt probabitur tractatu 6. non potest aliquis si non sit reproductus esse caecus, & videre per diuersa media, quia esse caecum negat visionem absolute respectu talis subiecti, at vero inevidentia, negat quidem euidentiam in tali actu, non autem ne-

gat illam in tali subiecto, quod illam per alium actum & per aliud medium habere potest; sicut cognoscere potest abstractiue, & intuitiue rem eandem. Certitudo, & formido potentialis possunt esse simul, non autem formido actualis quia rem saltem sub dubio negat esse, quam certitudo affirmat vnde opponuntur contradictorie, ratione obiecti eiusdem materialis, dicerem enim esse rem & non esse: Cum tamen euidentia, & inevidentia respectu duorum mediorum non sic opponantur, sed vtraque rem eandem affirmet esse, vna per medium euidentis altera per obscurum sed hoc, vt dixi, spectat ad tractatum de fide.

Ad secundam, quae illius etiam loci propria est. Resp. Negando inutilem esse cognitionem fidei de existentia Dei, quia vt Deus ametur supernaturaliter, cognitio naturalis non sufficit. Neque impossibile est vt propter reuelationem Dei credatur existentia Dei, prius cogniti naturaliter, cum motiua credibilitatis, praecedant actum fidei.

Sed neque implicat vt existentia Dei cognoscatur primo per reuelationem, quia licet obiectum formale sit prius, cognitione obiecti materialis, quam causat, cognitio tamen obiecti formalis, non est prior cognitione obiecti materialis, quam etiam nullo modo causat, sed eadem cognitione cognoscuntur ambo indiuisibiliter, cum obiectum formale non causet vt cognitum sed cognoscatur eodem actu, sine prioritate vlla, vt alias probaui fusiis, nunc enim id non agitur, sed tantum, aio, debere quidem prius Deum existere quam loquatur, sed nego debere prius cognosci existere, quam cognoscatur loqui, sed vtrumque cognosci simul.

Ad tertiam Resp. id quod est euident lumine naturae, negari ab eo posse in quo per impietatem ita est deprauata ratio, vt non attendat neque consideret lumen illud naturae, quod sane attendere nemo potest, quin certo & clare inueniat Deum esse. Infinitum bonum, nullum intra se compati potest malum, extra se non necessario destruit quoduis malum: imo multas rationes habet cur aliqua permittat mala: quae bonis etiam euenire sapientissime patitur, qui per illa gradum eis facit ad aeterna bona.

§. II.

Vtrum per se notum sit Deum esse.

Propositio per se nota cui (vt dixi) assentitur intellectus ex sola penetratione terminorum, sine vilo discursu, quo probetur a priori, diuiditur in eam quae per se nota est secundum naturam, & eam quae secundum nos per se nota est: dicitur per se nota secundum naturam, illa cui statim intellectus absque discursu assentitur, si penetret terminos, propter immediatam eorum connexionem verbi gratia in hac propositione, homo est rationalis, si penetres quid significet homo, inuenies significare rationale quoties igitur praedicatum propositionis est de essentia subiecti, propositio est per se nota secundum naturam, quia termini tunc idem significant: sed non est tamen necesse in omni propositione per se nota secundum naturam, vt praedicatum sit de essentia subiecti. Nam haec propositio verbi gratia: omnis homo vel est equus, vel non est equus, est per se nota secundum naturam, & tamen praedicatum eius non est de essentia subiecti. Propositio per se nota secundum nos, ea est cuius termini sunt nobis ita noti, & penetrati, vt intellectus propositioni statim sine vilo discursu assentiat.

Difficultas ergo est, vtrum obiectiua haec propositio, *Deus existit*, vtrouque illo modo sit per se nota intellectui viatorum.

Non est
inutilis
cognitio
fidei q od
Deus sit.

Possunt
esse athei.

Propositio
per se nota
est duplex.

Status
quaestiois

A 2 Ratio

Triplex
ratio dubi-
tandi.

Ratio autem dubitandi est primò, quia si hæc propositio, *Deus est*, esset per se nota, quilibet usu rationis præditus absque ullo extrinseco præsidio, per se ipsum cognoscere illam posset: consequens illud est contra experientiam, imò illa propositio non est per se nota, ad cuius assensum egemus medio extrinseco; sed ut cognoscatur existere Deum, egemus mediis extrinsecis, ut patet, ergo illa non est propositio per se nota.

2. Ratio simplex & primò diuersa non potest includere prædicatum aliquod vniuersale in suo conceptu, alioqui non est primò diuersa: sed deitas est ratio simplex & primò diuersa, ergo in suo conceptu non potest includere existentiam, quæ communis est Deo & creaturis; ergo intellecta significatione nominis *Deus*, non intelligitur existentia. Imò nulla est propositio vera in qua prædicatum non sit idem cum subiecto ergo penetrat essentiali subiecti, cognoscitur etiam identitas eius cum prædicato, ergo erit etiam propositio per se nota.

3. Si hæc propositio est per se nota secundum se, non autem secundum nos: sequitur quod respectu eiusdem intellectus est euidens, & obscura; nam propositio per se nota, est illa quam intellectus cognoscit ex terminis. Deinde nobis (ut dixi) euidens est naturali lumine, ac velut ingenitum Deum esse; ergo est nobis per se notum. Denique illa propositio nobis est per se nota, cuius termini cognoscuntur omnino identificari: Deus & existentia cognoscuntur omnino identificari, quia nomen Dei significat ens necessarium, & id quo nihil melius potest cogitari, sed implicat cogitare huiusmodi ens non esse; ergo illa propositio *Deus existit* nobis etiam per se nota est.

Dico 2. hæc propositio, *Deus existit*, est per se nota secundum se, non est per se nota nobis.

Deum esse,
per se notum
est, secundum
naturam.

Primam partem asserunt Theologi communiter cum S. Thoma, & Scoto, quia omnis propositio in qua prædicatum ita est essentiali subiecto ut definitionem eius ingrediatur est per se nota secundum naturam: propositio in qua existentia de Deo asseritur, habet prædicatum de quidditatiua ratione subiecti, ergo est per se nota secundum naturam: minor probari postea debet ex eo, quod Deus sit ens per essentiam, & à se: probatur maior, omnis propositio in qua termini omnino idem significant, est per se nota, nam est impossibile ut intellectus percipiens significationem prædicati & subiecti eandem esse, non assentiatur propositioni, auditis & penetratis terminis, sed quoties prædicatum est essentiali subiecto, illa significant idem, subiectum enim non significat nisi suam essentiam, ergo quoties prædicatum est essentiali subiecto, propositio est per se nota.

Deum esse
non est
per se no-
tum se-
cundum
nos.

Secunda pars communis etiam est contra Bonauenturam, Agidium, & Toletanum. Probat eam sanctus Thomas, hoc modo: ut hæc propositio, *Deus est*, sit per se nota secundum nos requiritur ut ei assentiatur ex sola penetratione terminorum, sine ullo alio medio, quo eorum connexio nobis innotescat; Sed intellectus viatorum non penetrat subiectum, & prædicatum huius propositionis, *Deus existit*, nec ex penetratione immediata deitatis, cognoscit connexionem eius cum suo esse ergo illa propositio non est per se nota nobis. minor est euidens quia in via non cognoscimus Deum in se ipso secundum propriam quidditatem, neque per simplicem ullam apprehensionem, attingimus connexionem immediatam quam habet cum suo esse, alioqui cognosceremus Deum quidditatiue non penetramus ergo significationem nominis *Deus* immediate.

Maiores probatur, quoties ratio immediata, pro-

pter quam prædicatum coniungitur subiecto, est ipsa immediata quidditas subiecti, non potest attingi connexio prædicati & subiecti, quin cognoscatur hæc quidditas in se ipsa; si enim hæc quidditas in se ipsa non attingatur, non cognoscitur ratio connexionis, immediate in se ipsa: sed in propositione, *Deus existit*, ratio propter quam prædicatum coniungitur subiecto, est ipsa propria quidditas subiecti, ergo ut hæc propositio sit per se nota nobis, requiritur ut prædicatum, & subiectum penetrarent in se ipsis secundum propriam quidditatem, alioqui penetrabuntur per aliud & sic erit discursus.

Neque dicas cum *vasque* cui non probatur allata ratio, hæc propositio (*Deus est*, vel non est) est per se nota nobis, & tamen non penetratur quidditas Dei, ergo ut propositio, *Deus est*, sit per se nota nobis, non est necesse penetrare quidditatem Dei in se ipsa: similiter per se nota est illa propositio, incorporea non commensurantur loco, & tamen non habetur conceptus quidditatiuus substantiæ spiritualis.

Rationem
allatam
improbat
Vasquez.

Resp. cum Gillio l. 1. tract. 8. c. 3. distinguendo consequentiam ad propositionem per se notam in qua ratio immediata connexionis prædicati, & subiecti, est ipsamet quidditas subiecti, non requiritur ut subiectum quidditatiue cognoscatur nego: in qua ratio connexionis, est aliquid vniuersale ac commune multis concedo: in hac propositione *Deus est* vel non est, ratio connexionis est principium illud vniuersale quodlibet est, vel non est, in hac autem propositione, *Deus est*, ratio connexionis, est ipsa essentia propria Dei: substantiæ spiritualis præcisè, ut dicit negationem corporis, proprium habemus conceptum: quia proprium habemus conceptum corporis: non commensurari loco conuenit spiritui secundum præcisam negationem corporis: unde mirum non est, quod hæc propositio sit per se nota nobis, spiritualia non commensurantur loco.

Refellit
à Gillio.

Ad primam Resp. disting. maiorem; si hæc propositio sit per se nota, potest quilibet rationis usu præditus illam cognoscere, si penetres significationem subiecti & prædicati concedo; si eam non penetres nego. Cum autem non penetraret non est mirum quod ignoretur: Deinde altera etiam maior distinguitur; illa propositio non est per se nota, quam non attingimus sine medio extrinseco, quo probetur à priori concedo; quo probetur à posteriori nego, nam omnia ferè principia probantur inductione, & omnes propositiones essentielles per se notas demonstramus à posteriori per regressum. Existentiam Dei, nullum medium à priori probat, sed tantum à posteriori.

Non pe-
netratur à
viatoribus
significa-
tum huius
nominis,
Deus.

Ad secundam Resp. disting. maiorem; ratio simplex & primò diuersa non potest includere in suo conceptu prædicatum aliquod vniuersale vniuersum concedo; analogum nego; si enim analogum sit, imbibitur in ratione particulari, talis essentia; atque ita includi potest in conceptu aliquo primo diuerso à quo præscindi non possit, existentia est aliquid analogicè commune Deo, & creaturis, ut constat ex metaphysica: Deinde nego quilibet propositionem veram esse per se notam, nam omnis quidem propositio vera hoc habet ut extrema eius sint idem, sed non habet quod significant idem, propositio autem per se nota illa est, quæ ut intellectus ei assentiatur exigit tantum ut significatio terminorum intelligatur sine ullo discursu.

Deitas in-
cludit exi-
stentiam
in suo
conceptu.

Ad tertiam Resp. negando eandem propositionem euidenter esse, & obscuram, si sit per se nota secundum se, non secundum nos: nam per se nota secundum

Potest ea-
dem pro-
positio esse
per se nota
secundum
se & non
secundum
nos.

secundum se, non est illa quæ ingenerat assensum euidenter, sed quæ apta est ingenerare assensum huiusmodi, si penetrantur eius termini, si autem illi non penetrantur, manet per se nota secundum se, non secundum nos, quia potest ingenerare assensum quem non ingenerat, saltem absque discursu, unde illa propositio, euidens est non tamen per se nota nobis. Ad id quod additur, vulgò notum est nomine *Dei* significari ens necessarium, & quo nihil melius cogitari potest, plura dicam sect. 2. nunc satis est dicere, notum omnibus esse quod nomine *Dei* significatur verè aut fictè, id quod est necessarium, & quo nihil melius cogitari potest; sed non est notum saltem sine discursu, nomine *Dei* verè hoc significari ex suppositione quod illud nomen (*Deus*) significet verè id quo nihil maius cogitari potest, certè nemo potest cogitare illud non esse: sed hoc conditionatum est, ut patet.

S. III.

Vtrum sit demonstrabile Deum esse.

Nomen
Deus duo
significat.

Nomen *Deus* significare potest: vel totum concretum deitatis, idest essentiam, & attributa: vel speciale aliquod attributum, verbi gratia esse immensum, esse infinitum. Difficultas igitur est, vtrum de Deo, proptèr significat adequatè essentiam, & attributa: vel proptèr significat speciale aliquod attributum demonstrari possit existentia, per medium aliquod à priori; idest quod sit quodammodo causa, cur Deus sit, vel certè per medium aliquod à posteriori, seu per effectum ex quo euidenter inferatur Deum esse.

Videtur
demon-
strari posse
à priori
quod
Deus sit.

Ratio dubitandi primo est; quia etiam si demonstrari non possit à priori esse de Deo proptèr significat essentiam ipsam *Dei*, & concretum deitatis, tamen de Deo proptèr significat speciale aliquod attributum, videtur existentia demonstrari à priori. Nam sicut per essentiam probari potest attributum, sic per esse ipsius essentia potest demonstrari esse ipsius attributi; cum sine dubio esse prius conueniat essentia, quam attributis: ita Gillius c. 4. n. 5. & seq.

2. Si quis haberet definitionem *Dei*, per cognitionem intuitivam, aut abstractivam, facillè posset, uti eà definitione tanquam medio, quo probaret existentiam *Dei*, nam per definitionem totam, ut medium possum de definito probare partem definitionis imò per essentiam proptèr præcisam ab existentia saltem confusè, possum probare ipsam existentiam: ita philosophantur Ochamus, & Scotus.

3. Potest demonstrari ex creaturis à posteriori quod detur ens necessarium: deinde hoc probato, per ens necessarium potest probari Deus, hoc modo. Ens necessarium existit, Deus est ens necessarium; ergo Deus existit: sicut in regressu demonstratiuo, rationale probatur à posteriori per risibile; deinde risibile à priori probatur per rationale.

Dico 3. existentia *Dei* non est vllò modo demonstrabilis à priori, sed à posteriori euidenter demonstrari potest. Ita S. Thomas quem communius sequuntur Theologi.

Existentia
Dei non
demon-
stratur à
priori.

Ratio autem primæ partis est; quia omnis propositio per se nota secundum naturam in qua prædicatum est de essentia subiecti, est omnino immediata & indemonstrabilis à priori: hæc propositio, Deus existit, est per se nota secundum naturam ut ostendi; ergo est indemonstrabilis à priori. Maiorem probare solent dialectici; quia propositio immediata, prima, & indemonstrabilis, dicitur illa quæ non potest probari per vllum medium, quod sit causa connexionis prædicati, & subiecti; nam hoc est

prædicatum immediatè coniunctum esse subiecto: sed quoties prædicatum est de essentia subiecti, non potest connexio prædicati & subiecti probari per medium à priori; quia in re nihil prius est, quam essentia; ergo propositio per se nota, est immediata & indemonstrabilis.

Deinde; si existentia demonstrari posset de Deo, per aliquid quod sit in Deo, deberet demonstrari per aliquid in cuius cõceptu non includeretur existentia; alioqui existentia *Dei*, probaretur per existentiam; sed nihil esse potest, in Deo, cuius conceptus formalis non includat existentiam quidquid enim est in Deo formaliter est ens à se. Ergo existentia *Dei* non potest probari à priori, per aliquid quod sit in Deo; si autem est extra Deum, iam non probatur à priori, sed à posteriori. Denique nihil esse potest in Deo quod sit prius & notius ipsa existentia; ergo nihil est in Deo quod probare possit à priori existentiam *Dei*; quia præmissæ demonstrationis debent esse priores & notiores conclusionem, antecedens quæstione 2. probabitur.

Ratio 2. partis, ex supra dictis euidens est. 1. Enim Deum ex Creaturis certè & euidenter cognosci magnificis planè verbis prædicat Apostolus Roman. 1. *Inuisibilia ipsius à Creatura mundi* (hoc est ab homine) *per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Ita ut sint inexcusabiles*, siue ut vertit Syrus, intellectu conspiciuntur, & videntur quæ sunt oculis corporis inuisibilia, & Græcè habetur *τὰ ἀόρατα καὶ ἀφανή* inuisibilia videntur. quod Sapientia 1. dicitur *Cognoscibiliter videri*, ubi significatur cognitio non solum infallibilis, sed etiam euidens. Deinde Patres infinitum esset referre. Dionysius cap. 7. de Diuinis Nominibus, ait, *Deum cognosci ex Creaturis quoad an est, per ignorantem quoad quid est*; quod significasse videtur Apostolus, *Videmus per speculum in Enigmate*. Tertull. lib. 1. contra Marcionem, ex hoc *Deus, & indubitat Deus, quia omnia ipsius*. Eleganter Nazianzenus orat. 2. de Theologia posteriora illa *Dei* quæ vider Moyses, ait, amplitudinem illam & magnificentiam esse quæ cernitur in his quæ ab ipso effecta sunt. *Hæc* (inquit) *posteriora sunt Dei, quæ post eum sunt ipsius indicia, sicut solis umbra, ac imagines in aquis quæ infirmis oculis solem utcumque ostendunt*. Idem volunt illi omnes qui asserunt Creaturas esse Deitatis specula, litteras *Dei* componentes nomen, Vide Chrysostomum homil. 9. ad Populum. Basilium in proemio in Prouerbia, Prosperum lib. 2. de vocat. gent. cap. 1. Denique rationem indicam supra; quia quoties effectus cognoscitur euidenter, necessariam habere connexionem cum causa, toties ex effectu demonstratur existentia ipsius cause: Creaturæ autem cognoscuntur euidenter necessariam habere connexionem cum Deo à quo pendent, ut statim probabo.

Ad primam Resp. esse impossibile ut per essentiam *Dei* tanquam medium probetur existentia *Dei* proptèr Deus significat aliquod attributum, quia conceptus essentia includit necessariò attributa omnia, ut probabo postea; ideòque existentia attributi probaretur per se ipsam.

Ad secundam Resp. esse quoque impossibile, ut existentia *Dei* probetur per definitionem *Dei*; quia illa definitio contineret necessariò existentiam, atque ita existentia probaretur per existentiam, sicut probari non potest hominem esse rationalem quia est animal rationale. Neque dicas posse probari per rationalitatem quod homo sit animal; ergo potest probari per quidditatem *Dei*, tanquam per gradum inferiorem, gradus superior qui est existentia. Resp. negando paritatem; quia rationale non includit animal, ideòque probari potest non à priori sed à poste-

A poste-
riori de-
monstra-
tur Deum
esse.

Existen-
tia Dei
non pro-
batur à
priori per
essentiam.

Existentia
Dei non
probat
per defini-
tionem
Dei.

6 Disput. I. De Deo. Quæst. I. Sect. II.

riori animal. Essentia verò Dei necessariò includit existentiam, ideòque non potest illam probare. Denique per essentiam provt conceptam præcisiuè ab existentia, probari non potest à priori existentia, quia nihil in essentia Dei est prius & notius quàm existentia.

Ad tertiam Resp. illam demonstrationem; ens necessarium existit, &c. Non esse demonstrationem à priori, in qua necesse est vt præmissa vtraque per se nota sit, vel certè probari possit per propositionem per se notam. Hic neutra præmissa est per se nota neque notior est conclusione; quia notius non est ens necessarium esse, quàm Deum esse.

SECTIO II.

Quomodo demonstretur Deum esse. Art. 3.

Ex quaduplici capite potest demonstrari quod Deus sit.

Cum ergo demonstrabile sit, *Deum esse*, inquit, credenda superest efficax aliqua, & manifesta ratiocinatio, quæ sic ostendat esse Deum, vt insipientem illum convincere certò possit, qui dicit in corde suo non esse Deum. Scio multas ingeniosè allatas esse ab Aristotele 7. & 8. Physicorum, & 5. Metaphysicæ, à S. Thoma lib. 1. contra gentes, & hic art. 3. quas tamen ferè omittam hoc loco, vt ex quaduplici potissimum capite argumenter. primò dari actum primum. Secundò dari ens necessarium. Tertiò dari ens improductum. Quartò admittendam necessariò esse causam aliquam vniuersalem & infinitam.

§. I.

I. DEMONSTRATIO.

Dari necessariò actum purum, & infinitum.

Anselmi demonstratio ingeniosa.

Primò itaque Anselmus in prologo, & libro contra insipientem, demonstrationem ingeniosam excogitavit, quâ probat, Deum ita esse, vt non possit cogitari, non esse, nisi ab insipiente qui simul illum esse dicat, & non esse, imò illum tunc dicat esse, quando dicit non esse; sic autem argumentatur.

Ens quo nullum maius, neque perfectius cogitari potest, existit; nomine *Dei* omnes intelligunt, id quo nihil maius, neque perfectius potest cogitari: Ergo id quod communiter omnes intelligunt *Dei* nomine, existit. Minor nota est, probatur maior, ens existens, melius est quàm ens non existens: ergo ens quo nihil cogitari potest maius, est existens; si enim esset non existens, iam posset aliquid eo melius cogitari.

Neque dicas distingui debere primam maiorem; ens quo nullum maius cogitari potest existit, si cogitur verè concedo, si cogitur fictè nego; debes autem ostendere istud ens non cogitari fictè.

Sed contra: ens quod cogitur verè, melius est quàm illud quod cogitur fictè: sed ens de quo agimus, est id quo nihil melius potest excogitari; ergo non cogitur fictè, sed verè, & semper quacunque distinctione fueris vsus, idem reponam: quia id quod non implicat contradictionem melius est quàm id quod implicat; ergo id quo nihil cogitari potest melius, non implicat.

Videtur difficile.

Verum: hæc probatio subtilissima quidem est, sed si eo duntaxat sumatur modo, videtur esse Sophistica, nam facilis est instantia, quam opposuit Anselmo author responsionis pro insipiente apud Carthusianum Regio: & est pulcherrima earum quæ possunt cogitari, ergo illa regio est, & de Creatura, earum quæ possunt cogitari perfectissima, similiter possem

argumentari. Creatura existens melior est quàm Creatura non existens; Creatura de qua loquimur est perfectissima earum quæ possunt cogitari, ergo est existens. Itaque soluuntur argumenta huiusmodi distinctione quam habet S. Thomas art. 2. ad 2. ens quo nullum melius cogitari potest existit, si sit ens verum & non fictum concedo, si sit ens fictum nego. Ad probationem conceditur illa maior ens verum, melius est quàm ens fictum, sed distinguitur minor; ens de quo agimus dicitur verè id quo nihil melius potest cogitari nego, dicitur fictè, concedo.

Nihil ergo probatur hoc argumento vt rectè aduertit Anselmus, nisi probes ens illud quo nullum melius cogitari potest, non cogitari fictè sed verè. Probat autem à Scoto in primum distinctione 2. quæst. 2.

Anselmi demonstratio defensa per viam Scoti.

Esse purum & simpliciter actuale, seu actus purus, si non implicat, necessariò existit, actus purus non implicat, ergo necessariò existit. Maior ex ipsis terminis evidens est; quia, ille dicitur purus actus, qui nihil est nisi actus, eo quod excludat omnem potentialitatem, sed actu est totum quod potest esse, vnde si potest esse aliquid, statim necessariò illud est.

Difficultas ergo tota est in minori, diceret enim Atheus implicare actum purum probatur ergo Primò, quia si actus purus implicat afferri potest aliqua contradictio qua ostendatur, est, & non est: sed nulla huiusmodi affertur contradictio, quod sanè dicere sufficit, vt ostendatur aliquid non implicare; alioqui fingere liceret ad libitum implicantias, de possibilitate infiniti, Creaturæ omnium perfectissimæ, Creationis ab Eterno, in quibus non est satis dicere, implicat, nisi afferatur eodem tempore implicantia.

Ostenditur quod actus purus non implicat.

Deinde potest etiam positivè probari hæc non repugnantia, ille conceptus obiectivus non implicat contradictionem, qui non includit directè, vel indirectè simul esse, & non esse: sed esse purum, non includit in suo conceptu esse simul, & non esse: nihil enim aliud dicit quàm esse, & sic excludit omne non esse: ergo ille conceptus actus puri non includit contradictionem.

Neque dicas primò illam propositionem, actus purus in suo conceptu, non includit nisi solum esse, distingui posse; actus purus in suo conceptu provt cogitur ab intellectu dicit solum esse concedo; actus purus provt est à parte rei & in se nego: vel si velis actus purus si sit purus à parte rei concedo; si non sit purus à parte rei nego.

1. Instantia.

Contra enim insto illud quod ita cogitur ab intellectu vt dicat purum esse, non potest implicare à parte rei vt est in se, nec esse fictum, quia esse solitarie sumptum non includit non esse, simul & esse: sed per re actus purus provt cogitur ab intellectu dicit solum esse; ergo non potest implicare à parte rei: quia vt id quod cogitur ab intellectu sit ens fictum, & impossibile, necesse est vt id quod obicitur intellectui includat affirmationem & negationem respectu eiusdem, quomodo autem illas includat, si excludat negationem ipsius esse, & affirmet solum esse.

Neque dicas secundò, actum purum in suo quidem conceptu non importare directè, ac formaliter contradictionem, sed consequenter tantum, sicut qui negant possibilitatem infiniti, sæpe dicunt quod in conceptu quidem infiniti non importatur vlla contradictio, sed consequenter tantum, quia sequuntur aliquæ contradictiones? Cur ergo non idem de actu puro dici potest.

2. Instantia.

Sed contra, illud in suo conceptu neq; directè, neq; indirectè importat contra dictionem, quod etiam consequenter non importat non esse, sed omnino illud negat; atqui purum, & solum esse, non importat non

non esse, sed illud potius excludit; ergo solum esse, seu actus purus, non importat contradictionem etiam consequenter. Deinde asserere oporteret consequentes illas contradictiones, aliqui fictitiae illae sunt.

3. Instan-
tia.

Neque dicas tertio, simili argumento posse probari existentiam Trinitatis; non enim implicat Deum esse trinum: ergo est trinus, quia Deus est totum id quod potest esse, & tamen certum est Trinitatem non posse demonstrari naturaliter.

Resp. cognosci à nemine posse naturaliter, quod Trinitas personarum non implicet: si enim solum naturae consulatur lumen, multa afferentur apparentes implicantiae, quas sola naturalis cognitio solvere non poterit, ut patebit disput. 6.

Veritas
demon-
strationis
propositae.

Optima igitur est, & solida illa Scoti argumentatio, quae omnino coincidit cum ratione Sancti Anselmi. Potestque ad alia etiam Dei praedicata traduci: verbi gratia, esse per essentiam, esse infinitum, esse à se, esse necessarium: nam illa si non implicant procul dubio existentiam, quia esse per essentiam, essentialiter est totum quod est, ergo si potest esse oportet ut sit, aliqui posset habere aliquid quod non esset illi essentialiter. Similiter ens infinitum dicit infinitam & omnimodam perfectionem. Ergo illud est actu si non implicat illud esse, si enim esset contingenter iam non esset summè perfectum; imò ens infinitum excludit à suo conceptu omnem implicantiam. Idemque de ente à se fieri potest argumentum; ens à se non implicat, ergo est, nam ens à se dicitur non quod causat se ipsum, sed quod formaliter per essentiam existit. Denique de ente necessario simile argumentum formari potest; si enim non implicat necessarium est ut etiam fuisse argumentatur Anselmus locis citatis. Sed haec demonstratio licet, ut dixi concludat infallibiliter, non est tamen à priori quia quamvis sit per aliquid intrinsecum ipsi Deo, negatiua tamen est, & per aliquid posterius ipso esse.

S. II.

I I. DEMONSTRATIO.

Dari ens simpliciter necessarium.

Quidquid
est non
est contingens.

Ens necessarium, appellamus, illud quod sic existit, ut non possit non existere; illud autem est ens contingens, quod sic existit ut possit non existere. Cuiusmodi sine dubio est Creatura quaelibet, unde sufficienter probatum erit esse Deum si probauero dari ens necessarium, quod fuisse Anselmus loco citato probat sed nos hic cum S. Thoma art. 3. idem ostendimus diuerso modo.

Si entia omnia quae nunc existunt non sunt contingentia; datur in rerum natura ens aliquod necessarium existens; sed omnia quae nunc sunt, non sunt contingentia; ergo datur aliquod ens necessarium existens, siue Deus.

Maiores videtur non egere probatione nam si quidquid existit non est contingens oportet ut vel totum sit necessarium; vel ut aliquid necessarium existat. Non dices totum esse necessarium, cum multa sint haud dubie contingentia; manet ergo ut sit aliquid necessarium.

1. Probatio
minor.

Minor itaque probatur clarissime, primo enim: si omnia quae sunt & fuerunt, sunt contingentia sequitur potuisse fieri, ut ab aeterno nihil existeret, si enim sunt contingentia potuerunt non esse: sed non potuit fieri ut ab aeterno nihil existeret; ergo non omnia quae sunt, & fuerunt sunt contingentia. Probatur minor, si potuit fieri ut ab aeterno nihil existeret, debuit dari aliquid per quod totum quod fuit determinaretur ad existendum: sed nihil datur per quod totum quod fuit determinaretur ad existen-

dum; ergo non potuit fieri ut ab aeterno nihil existeret. Maior certa est quod enim est indeterminatum ad existendum debet determinari. Minor probatur totum quod fuit non potuit se ipsum ab aeterno determinare ad existendum; sicut si modò nihil existeret, implicaret omnino aliquid de nouo determinari ad existendum: ergo nihil fuit per quod totum illud determinaretur ad existendum. Confirmatur primò si potuit fieri ut nulla omnino res existeret: debet dari aliqua ratio, quare potius fuerit quam non fuerit, sed nulla omnino potest dari ratio, dic enim quare res potius fuerint, quam non fuerint: ergo non potuit fieri ut nulla omnino res existeret, ergo non omnia fuerunt contingentia. Quae ratio clare rem demonstrat. Confirmatur secundo contingentia non magis ab aeterno potuerunt determinari ad existendum, quam nunc, si nihil omnino existeret: sed si nunc nihil omnino existeret, implicaret ut aliquid determinaretur ad existendum; ergo neque potuerunt ab aeterno determinari: dic enim cur posito quod nunc nihil existeret, collectio entium non posset determinari ad existendum. ab aeterno autem potuerit determinari, cum fieri posset ut nihil existeret. Quae videtur etiam evidens demonstratio.

2. Probatio
maior.

Secundo prima illa minor probatur, quod non omnia quae sunt, contingentia sunt. Implicat contradictionem ut entia quae sunt ex suis principiis essentialibus, & intrinsecis possibilia, sint possibilia tantum per accidens, imò & sint impossibilia: sed si omnia essent contingentia, nihil autem necessarium, nihil esset possibile nisi per accidens, imò posset omnia esse impossibilia, ergo implicat ut totum quod est sit contingens. Probatur minor illud est possibile solum per accidens, quod potuit non esse possibile: si omnia sunt contingentia potuerunt non esse, ergo nihil est quod sit possibile nisi per accidens imò nihil est possibile, quod non possit esse impossibile; nam si omnia sunt contingentia possunt definire esse: sed si omnia definierent esse, nihil profus esset possibile. Ergo omnia possibilia possunt esse impossibilia.

3. Instan-
tia.

Dices primò omnia illa quae sunt existentia, distributivè ac determinatè sumpta esse contingentia, collectivè autem & indeterminatè sumpta esse necessaria. Nam quamvis hoc & hoc ens possit non esse, tota tamen collectio ut collectio est, esse potest necessaria.

Sed contra: illud est ens contingens quod essentialiter non existit, nam ens contingens dicitur illud cui essentialiter non est existere, sed tota collectio contingentium non existit essentialiter; ergo tota collectio contingentium est contingens. probatur minor. Quidquid est de essentia superioris alicuius praedicati est etiam de essentia inferiorum, ut constat ex Logica, quia inferiora, includunt rationes omnes essentialiter superiorum: sed esse non est de essentia singulorum individuum: ergo nec esse potest de essentia totius speciei quae collectio est individuum. Deinde probatur rursus eadem minor. Quidquid convenit essentialiter partibus collectionis secundum se, non autem provt componunt quantitatem aliquam continuam aut discretam, convenit etiam essentialiter collectioni ut collectio est. Nam si partes omnes collectionis sint viuentes, implicat ut tota collectio non sit viuens. Si omnes sint rationales, tota collectio est rationalis, imò verum etiam hoc est quamvis accidentaliter solum singulis aliquid conveniret, modò non conveniat illis ut componunt quantitatem, nam si candelae, verbi gratia, infinitae sunt albae vel accensae, certè tota collectio est alba, & accensa. Sed esse contingens convenit essentialiter singulis individuis contingentibus, non

prove

provt faciunt compositionem alicuius quantitatis sed secundum se, igitur implicat vt tota collectio contingentium non sit contingens.

Confirmatur: quia si tota collectio contingentium esset essentialiter existens: sequeretur quod si omnia contingentia designarent esse, posset ipsa natura rursus ex sua vi constitui existens, præciso quouis principio extrinseco; consequens est absurdum: quia si species inciperet esse deberet incipere ab aliquo individuo, quod exigit principium extrinsecum, ergo implicat vt tota collectio contingentium essentialiter existat. Maior probat, quod essentialiter alicui conuenit semper illi conuenit, sed esse conuenit essentialiter collectioni individuorum, ergo semper illi conuenit.

2. Instan-
tia.

Dices secundò, illud argumentum esse vitiosum quia procedit à distributio ad collectiuium, singula sunt contingentia, ergo tota collectio est contingens sicut si diceret singuli homines sunt individua, ergo tota collectio est individuum.

Sed contra nam vt ostendebam nuper licet aliquando argumentari à distributio ad collectiuium quotiescunque prædicatum non est quantitas determinata continua vel discreta: verbi gratia, non licet dicere singuli homines vnum sunt individuum: ergo tota species vnum est individuum. Licet autem dicere singuli homines sunt rationales, ergo tota collectio est rationalis. Singuli homines sunt Christiani, ergo tota collectio est Christiana: similiter singula individua sunt contingentia, ergo tota collectio est contingens.

3. Instan-
tia.

Dices tertio, probari quidem hoc argumento existentiam alicuius entis necessarij quod non est probare Deum. Si enim diceret Atheus dari entia infinita necessaria quorum vnum produxit aliud, non sequeretur totam collectionem eorum quæ sunt posse non existeret.

Sed contra, nam hoc argumento sufficit quod probatum sit dari ens aliquod quod non sit contingens, nos enim *Dei* nomine intelligimus id quod essentialiter existit, ostendetur autem statim illud esse improductum, imò & vnicum.

§. III.

III. DEMONSTRATIO.

Dari ens aliquod primum, & improductum.

Coincidit ista demonstratio cum præcedenti ferè in probandi modo, licet in re multum differat; eaque video vt ferè omnes cum Aristotele, ac S. Thoma, potestque proponi efficaciter hoc modo.

Datur ne-
cessario
aliquod
ens à se.

Tota collectio entium ab alio, est ab alio, etiam vt collectio est: illud aliud est ens à se à quo est illa collectio: ergo datur ens à se. Maior est euident; quia implicat vt singula individua contenta intra collectionem sint ab alio à se distincto, quin tota etiam collectio sit ab alio à se distincto; quod enim conuenit essentialiter partibus collectionis, & non est determinata quantitas vel numerus, conuenit etiam toti collectioni, verbi gratia, quia singuli homines sunt rationales, tota collectio est rationalis. Probatur minor, tota collectio entium ab alio non potest causari per vllum ens ab alio, vel enim causaretur per ens ab alio, contentum intra collectionem; & sic collectio causaret se ipsam: vel per ens ab alio extra collectionem, & sic extra collectionem omnium, daretur aliquid, quod implicat in terminis. Ergo debet causari per ens à se.

7. Instan-
tia.

Neque dicas primò esse probabilem Thomista-

rum omnium sententiam quod inter causas dari potest mutua causalitas. Quo posito euident est, eo argumento nihil probari, quia entia creata potuerunt se mutuo producere, idèque non probatur dari ens improductum.

Sed contra, nam mutua causalitas causarum demptà causâ finali, siue sint in diuerso genere, quod solum admittunt Thomistæ, siue in eodem quod illi negant est omnino impossibilis, quia vt in Physicis demonstrabam. Sequeretur quod aliquid præsupponeret primam sui existentiam, etiam sub eodem conceptu quia omnis effectus præsupponit suam causam, & causam suæ causæ, ipse effectus causa est suæ causæ, ergo præsupponit se ipsum non solum vt causam, sed etiam vt effectum, quia causa creata prius est effectus quàm causa. Hic effectus præsupponit se ipsum vt causam, ergo præsupponit etiam vt effectum.

2. Instan-
tia.

Neque dicas secundò multorum etiam probabilem esse sententiam, mundum & generationes vt nunc sunt esse potuisse ab æterno, atque ita dici posse quod nullus fuisset primus homo, sed Petrus genuisset Paulum, & Petrum Ioannes, & sic in infinitum. Quo posito, nullum individuum esse in tota collectione quod non sit ab alio individuo intra eandem speciem. Totam verò collectionem, vt collectio est nihil esse prorsus distinctum ab indiuiduis, vnde cum non possit habere causam aliam, quàm eam quæ causat indiuidua, certè si omnia indiuidua sunt ab alio, implicat vt tota collectio non sit ab alio, nam secludendo etiam primum illud ens à se si omnia indiuidua causam habent, tota etiam collectio est ab alio, ergo non bene probatur dari Deum; quia tota collectio entium ab alio, est ab alio: nam esset ab alio etiam si non esset ab ente à se. Solui enim videtur argumentum si dicas, tota collectio vt sic, est ab alio quod sit vnum, & extra collectionem nego: quod sit multiplex & intra collectionem concedo: tot videlicet sunt causæ totius collectionis, quod sunt partes collectionis, quæ, vt dixi, nihil est præter partes. Vt quid igitur quæris alias causas collectionis, quam partium causas. Nam sic non sequitur quod collectio causet se ipsam, sed quod vna pars collectionis causet aliam, & collectionem causet plures causas.

Hæc instantia difficilis est, supposita sententia eorum qui admittunt possibilitatem infiniti processus in causis, & generationum ab æterno. Hæc enim posita difficilè probatur dari ens improductum à quo fieri debeat tota collectio entium ab alio. Sed argumentari tamen efficaciter licet, quia primò processus ille infinitus generationum ab æterno satis manifestè probatur implicare, vt ostendebam in libris de mundo, quia in ea serie generationum, & corruptionum verum esset hodie dicere, plures fuerunt generationes quàm fuerint corruptiones; quia plura fuissent genita quam corrupta cum omnia corrupta iam fuissent genita, & omnia genita nondum sint corrupta, & tamen non fuissent plures generationes, quàm corruptiones, cum nulla sit generatio, cui adiuncta non sit corruptio. Deinde quia implicat collectionem ipsam generationum, & corruptionum æternam esse, si necessariò tota illa collectio, præsupponit aliquid prius, collectio autem tota corruptionum, verbi gratia, necessariò præsupponit aliquid prius: quia vt sæpe dixi quod conuenit essentialiter corruptioni vt corruptio est conuenit etiam essentialiter collectioni corruptionum: sed corruptio vt sic præsupponit aliquid prius; ergo collectio etiam corruptionum præsupponit aliquid prius non solum naturâ sed etiam tempore.

Ostendi-
tur impli-
care gene-
rationum
seriem ab
æterno.

Secundò

Etiā po-
fita eterni-
tate genera-
tionum
probat
ens à se.

Secundò admiffa etiā vltro aternitate genera-
tionum, probò totam collectionem debere pendere
ab aliquo primo esse: illud ens est à se, quod non
habet vllam causam extra se, sed tota collectio en-
tium ab alio vt sic non haberet causam extra se, er-
go illa tota collectio esset verè ens à se.

Deinde implicat vt ens ab alio, sit totum, & ad-
æquatum fundamentum totius esse; nam illud quod
necessariò concipitur habere prius non esse quàm
esse, non potest esse adæquatum fundamentum to-
tius esse; alioqui totum esse fundaretur in non esse,
sed tota collectio entium ab alio prius concipitur
non esse quàm esse, ergo implicat vt illa sit adæqua-
tum fundamentum totius esse.

Implicat
progressus
infinitus
in finibus.

Denique quamuis generationes eo modo essent
aternæ, necesse tamen esset admittere finem aliquem
vltimum, ad quem ita singula dirigantur, vt non
possint vltius ordinari: ergo datur primum ens,
& primum agens cuius actio vltius nequeat dirigi.
Anteced. 1. 2. ostendetur euidenter; quia si essent
infiniti fines, vana esset omnis appetitio, quia nemo
illos fines posset assequi, neque appetitus quiescere
vnuquam posset. Deinde illi fines infiniti deberent
posse cognosci simul, aut successiue, quod patet esse
impossibile. Imò nullus omnino esset finis, nam vbi
omnia sunt media nullus est finis, sed omnes fines in-
termedij sunt media; ergo inter eos nullus est finis.
Denique idem ostendit naturalis appetitus beatitudi-
nis saltem naturalis, in qua homo penitus satietur,
& quiescat. Nam ille vanus esse nullo modo po-
test, esset autem omnino vanus si nullum daretur ens
primum & infinitum. Nam illud solum (vt prima
secunda probatum est) esse potest hominis obiecti-
ua beatitudo cum alia nulla res satiare possit infini-
tum appetitum hominis nisi possessio perfecta bo-
ni perfectissimi, vt probat Philosophus 1. & 10.
Ethicorum.

§. IV.

IV. DEMONSTRATIO.

*Dari vniuersalem aliquam causam intelligentem,
& perfectissimam.*

Aspectus
vniuersi
Deum de-
monstrat.

Hactenus ad inquirendum Deum, rationis Iudi-
cio vsi sumus, nunc sensibus ipsis propè teneri
potest: est enim aspectus ipse vniuersi euidentissima
Demonstratio supremi opificis rerum omnium vt di-
fert docet S. Iustinus q. 61. ad gentes. Sicut picturæ
præstantissimæ aspectus, infallibiliter arguit existen-
tiam pictoris peritissimi, nauis gubernatio in medio
mari, nauclerum experientem. Et cætera huiusmodi
quæ prosequuntur mirabiliter S. Patres, præsertim
Athanasius l. contra gentiles. Chrysostomus orat. 6.
& 10. ad populum. Theodoretus orationibus 10. de
providentia. Nazianzenus oratione 34. S. Thomas
contra gentes. Damascenus l. 1. cap. 3. & ex recen-
tioribus Theologis, Molina hic art. 3. Lessius libro
aureo de providentia Numinis. Petauius tom. 1. l. 1.
cap. 1. & 2. Theophilus Raynaudus, & alij passim.

Primò ex effectibus naturalibus argumentum (vt
dixi,) suppeditat insolubile, mirabilis totius vniuer-
si machina, in qua sunt quatuor euidenter ostenden-
tia ipsum Deum. Rerum singularum pulchritudo exi-
mia, & perfectio, varietas & innumerabilis multi-
tudo, dispositio & ordo: denique Constans & nun-
quam desinens pereuntium rerum perennitas & du-
ratio, horum vnum quisquis seriò aspiciet, imò si
attendat minimam earum rerum quas cernimus speciem,
inueniet sine dubio manifestum Deum. Quæ-
ro enim si videas Homerum poemam tam eleganter com-
positam, si tabellam, si domum si rotatile horolo-

Tem. I.

gium, potes? putare nullam eorum omnium esse cau-
sam, mente præditam ac intelligentiâ, quæ illa ex-
cogitarit, formarit, digesserit. Nunquid? dices for-
tuitò illa sic potuisse coalescere, aut stultus non sit
qui persuadere sibi hoc potuerit. Et mundi machi-
nam, tam mirabilem, tam variam, tam ordinatam,
tam constantem, & definitam, erit aliquis cui per-
suasum sit caruisse artifice rationali ac intelligente.
Corpus v. g. hominis imò minimæ formicæ tot ha-
bet partes, vt nullus adeò peritus inueniri possit artifex
qui hoc fabricari posset. Inueni hominem qui muscam,
culicem, formicam formare cum omnibus partibus
suis possit, nunquid si hoc aliquis posset ille pictores
omnes, omnes Polycletos, omnes artifices superaret
ingenio, arte, felicitate: ergo manifestum est non
posse illa existere sine artifice intelligente, quantum-
uis naturæ vi fiant, necesse sanè est interuenire ma-
num intelligentem: & hic est quem vocamus, & si
cæci non sumus, quem vbique in omnibus manifestè
videmus, Deum. Sume videlicet exquisitum aliquod
opus artis, horologium cum dentatis rotulis, cam-
panula, indice, non negas nec negare potes labo-
rasse in eo intelligentiam, & corpus hominis, vbi
tot ossa, tot nerui, tot fibræ, tot humores, tot venæ,
adeò mirabiliter fabricatæ: inseræ, ligatæ, intextæ
sunt: dices cæcam naturam, sine ratione vlla elabo-
rasse. Næ, qui hoc dixerit cæcus est sine ratione, ac
intelligentia: pulchrè Tertull. 1. contr. Marcionem
cap. 10. Deum, ait, habere testimonia totum quod su-
mus, & in quo sumus. Philo l. 1. de Monarchia, cogno-
scendorum opificum (inquit) indicia sunt opera ipsa,
&c.

Secundò ab effectibus naturalibus transire licet,
ad opera supernaturalia quibus sit euidenter credibi-
le Deum esse. Sicenim argumentor: si fuerunt ali-
quæ ab initio prophetica prænuntiationes rerum fu-
turarum: si fuerunt opera miraculosa naturæ om-
nem vim excedentia: si malorum supplicia quæ ma-
nifestè iudicent providentiam, certè illa non possunt
esse nisi à Deo. Hæc autem num? aliquis sanæ men-
tis homo negare potest. Qui scripturas legerit, aut
historias omni fide dignas audiuerit, concludo cum
Nazianzeno orat. 2. de Theologia, nimis præposte-
rum, & absurdum illum esse, qui nec naturalibus ar-
gumentis imò non sibi credit, & etiam inuitus Deum esse
insiciatur. Ego sanè his consideratis attentius quæ pro-
posui conuictus omnino asserere posse videor, Deum
esse credo, scio, video.

Ex effe-
ctibus su-
pernatu-
ralibus de-
monstra-
tur Deus,

QVÆSTIO II.

*De cognitione quidditatis, & Essentiæ
Diuinæ. q. 3.*

Dixi hactenus Deum esse; nunc difficilius est ex-
plicare quid ille sit. Magnum quid, maiusque
quàm cogitari possit Numen est (inquit Lactantius
l. 6. cap. 24.) cuius nec virtus æstimari possit, nec
magnitudo perspicui, nec principium comprehendi,
ita vt cum ad eum mentis humanæ intentio, & acu-
men & memoria perueniret, quasi subductus, & con-
sumptis omnibus viis, subsistat, hæreat, deficiat, &c.
rationemque reddit Nazianzenus orat. 34. quia crea-
turæ, licet ostendant liquidò Deum quoad an sit, de-
ficiunt tamen ostendentes eum, quoad quid sit: si quis
enim (inquit Dionysius Epist. 1. ad Caium) Deum
vidit, & cognouit quod vidit, non Deum vidit sed ali-
quid extra Deum. Sed vt aliquo tamen modo verum
conceptum formemus Dei, & intelligamus pro mo-
dulo humanæ mentis quidditatem hanc magnam,
mirabilem, omnia continentem & superantem tria
videntur dicenda. Primò quænam sint prædicata vni-
uersalissima

Creaturæ
ostendunt
an sit
quid sit
Deus.

B